

POMNIK POLEGŁYCH LOTNIKÓW zwany powszechnie POMNIKIEM LOTNIKA, MHW 2/JM

Jest to pierwszy w Europie monumentalny miejski pomnik poświęcony lotnictwu o ciekawej i złożonej historii. Idea pomnika lotników poległych w walce o wolną Polskę zrodziła się we Lwowie w latach 1920-1921 wśród oficerów III dywizjonu lotniczego. Chcieli oni uczcić swojego dowódcę, poległego w obronie Ojczyzny, kapitana pilota Stefana Bastyra. Projekt pomnika miał wykonać prof. Edward Wittig, jeden z najwybitniejszych polskich rzeźbiarzy i medalierów okresu międzywojennego, jednocześnie wielki miłośnik lotnictwa. Zamierzenia nie zrealizowano, ale ideę tę rozszerzono na budowę ogólnonarodowego pomnika, którym postanowiono uczcić pamięć lotników poległych w walce o Polskę w latach 1918-1920. Powstał on staraniem władz wojskowych, ze składek społecznych i dochodów z imprez lotniczych. Zlokalizowano go na Placu Unii Lubelskiej, na skraju Pola Mokotowskiego, na którym do 1937 roku znajdowało się lotnisko. Został odsłonięty w święto niepodległości 11 listopada 1932 r. Autorem 6 metrowej rzeźby był Edward Wittig, któremu pozował major lotnictwa Wojska Polskiego - Leonard Zbigniew Lepszy, poległy w 1939 roku w walce z oddziałami sowieckimi. 9-metrowy granitowy cokół z szachownicą (symbolem polskiego lotnictwa wojskowego) wraz z otoczeniem pomnika zaprojektował Antoni Jawornicki.

Monument zniszczyli Niemcy po powstaniu warszawskim w 1944 roku. Po wojnie, pomimo licznych starań, ze względów ideologicznych nie odbudowywano przedwojennych warszawskich pomników wojskowych. Granitowe bloki cokołu pomnika usunęły nowe władze zaraz po wojnie z Placu Unii Lubelskiej, porzucając je w parku na dalekim Grochowie. Po dwóch dekadach władze komunistyczne postanowiły odbudować monument, tym razem ku czci zdobywców przestworzy. Ustawiono go w nowej lokalizacji, na początku ulicy Żwirki i Wigury, prowadzącej na lotnisko na Okęciu. Rekonstrukcji pomnika w latach 1965-1967 dokonał Alfred Jesion przy współpracy Zygmunta Stępińskiego. Ponowne odsłonięcie nastąpiło 9 września 1967 roku.

Prezentowana w gabinecie miniatura została wykonana w latach 60. XX wieku w znanej warszawskiej pracowni brązowniczo-grawerskiej Władysław Miecznika, która specjalizowała się w produkcji miniatur warszawskich pomników.

Pomnik lotnika należał do szczególnie chętnie zamawianych przez wojsko, jako prezent dla ważnych i zasłużonych osób. Miniatury te powstawały jeszcze na początku obecnego stulecia.